

W SZRENIAWIE JUŻ PO RAZ DWUNASTY!

18.10.2017 r.

Na kolejnym, corocznym Seminarium z cyklu „Rozwój obszarów wiejskich”, które tradycyjnie zorganizowano w Muzeum Narodowym Rolnictwa w Szreniawie, omawiano problematykę planowania i gospodarowania przestrzenią wiejską, zmiany przepisów prawnych, problemy z reprivatyzacją nieruchomości, zagadnienia związane z historycznym dziedzictwem kształtowania krajobrazu wsi oraz delimitację i demarkację dawnych granic i znaków granicznych.

Po rozpoczęciu Seminarium które otworzyli dr Jan Maćkowiak Dyrektor Muzeum oraz Waldemar Sztukiewicz Prezes Oddziału Wielkopolskiego SGP. Zebrani minutą ciszy uczcili pamięć Włodzimierza Kuberki i Wacława Taciaka, aktywnych uczestników kolejnych seminariów w Szreniawie, którzy zmarli w tym roku.

Następnie Waldemar Sztukiewicz w imieniu Zarządu, członków i sympatyków Oddziału podziękował ustępującemu Prezesowi Stowarzyszenia Geodetów Polskich za dobrą współpracę, okazywaną życzliwość i wsparcie oraz udział w zebraniach i imprezach oraz życzył dalszej owocnej działalności.

Stanisław Cegielski obecny członek Zarządu Głównego SGP podziękował za złożone życzenia. W swoim wystąpieniu przedstawił aktualną sytuację w władzach służby geodezyjnej oraz scharakteryzował działania podejmowane przez SGP. Szczególnie podkreślił walkę Stowarzyszenia o uznanie geodety jako pełnoprawnego uczestnika procesu budowlanego. Opisał też działania w zakresie opiniowania projektów przepisów prawnych oraz projektowane zmiany w przepisach prawa geodezyjnego i kartograficznego.

Lech Kaczmarek (UAM Stacja Ekologiczna w Jeziorach) scharakteryzował Ekspercką Bazę Danych jako narzędzie zintegrowanego planowania przestrzennego. Baza ta ma za zadanie tworzyć spójną infrastrukturę informacji przestrzennej w skali regionalnej i lokalnej, niezbędną dla potrzeb monitoringu środowiska, planowania przestrzennego oraz ochrony krajobrazu. Autor omówił zastosowane w Bazie innowacyjne rozwiązania planistyczne, m.in. w zakresie rozwoju zielonej infrastruktury, kształtowania oraz ochrony terenów rolniczych i rekreacyjno-turystycznych, integracji transportu itd. Ekspercka Baza Danych jest fragmentem opracowywanej przez zespół naukowców UAM „Koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań”. Praca ta w tym roku zdobyła nagrodę Prezesa Rady Ministrów w kategorii osiągnięć naukowo-technicznych.

Waldemar Sztukiewicz w swoim wystąpieniu omówił zadania geodezji w planowaniu przestrzennym. Scharakteryzował przebieg ciągłego procesu planowania i zagospodarowania przestrzennego, obejmującego następujące tematy: rozpoznanie terenu i analizę zmian, projektowanie form zagospodarowania, realizację i kontrolę dokonywanych zmian, monitorowanie zmian i korekty ustaleń planu. We wszystkich tych tematach geodezja ma do spełnienia szereg odpowiedzialnych zadań. W referacie omówiono te zadania, wskazując

jednocześnie na trudności w ich wykonaniu. Szczególną uwagę zwrócono na brak pełnych ocen wykonalności ustaleń planów, jak i stosowania do realizacji tych ustaleń metod urbanistyki operacyjnej. Stosowanie tych rozwiązań usprawniłoby procesy planistyczne i realizację zamierzeń przestrzennych, a w szczególności niekontrolowane „rozlewanie się” terenów inwestycyjnych wokół miast. Pomimo, że w innych krajach (np. we Francji) metody urbanistyki operacyjnej są skutecznie stosowane, w Polsce wciąż brak odpowiednich przepisów prawnych w tym zakresie.

Jerzy Kozłowski Naczelnik Wydziału Geodezji i Klasyfikacji Gruntów Departamentu Gospodarki Ziemią w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (w zastępstwie za *Jana Bielańskiego*) omówił zagadnienia klasyfikacji gruntów w Polsce. Scharakteryzował, w ujęciu historycznym, pojęcia katastru nieruchomości i klasyfikacji gruntów. Omówił urzędową tabelę klas gruntu. Szczegółowo przedstawił sposób i tryb przeprowadzania gleboznawczej klasyfikacji gruntów. Podkreślił, że postępowanie w tym zakresie należy do właściwości organów administracji publicznej. Zdefiniował pojęcie klasyfikatora oraz wymagania formalne związane z wykonywaniem tej funkcji. Zasygnalizował też przygotowania zmian w Prawie geodezyjnym i kartograficznym w celu ujęcia w nim prac klasyfikacyjnych oraz związanych z tym uprawnień zawodowych.

W ramach własnego referatu *Jerzy Kozłowski* przedstawił zmiany w zakresie nowelizacji przepisów dotyczących scaleń i wymian gruntów. Najpierw na przykładzie doświadczeń zagranicznych opisał stosowaną w Niemczech instytucję prawną zapewniającą wydzielenie gruntów na cele infrastrukturalne w taki sposób, że jest ta procedura skuteczna i akceptowana przez właścicieli gruntów. Omawiając sytuację w naszym kraju autor dokonał porównania scaleń klasycznych (strukturalnych) z postępowaniem w zakresie scaleń infrastrukturalnych związanych z realizacją inwestycji celu publicznego. Na tym tle omówił przygotowywane przez resort rolnictwa zmiany przepisów. Na zakończenie podał dwa własne stwierdzenia dotyczące omawianej tematyki: „Nie ma wyłączenia bez scalenia” oraz „Nie ma inwestycji celu publicznego bez obszaru scaleniowego”.

W kolejnym referacie *Konrad Figurski*, radca prawny, omówił szczególnie aktualne zagadnienia reprivatyzacji mienia przejętego na podstawie Dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej (wydanego 6 września 1944 r.) oraz roli geodety w tych działaniach. W ramach starań o niepodpadanie nieruchomości pod dekret, współpraca prawników z geodetami jest wręcz koniecznością, zwłaszcza w przypadku braku dokumentów innych aniżeli mapy. Główne zadanie geodety polega na sporządzeniu opracowania mapowego złożonego z kilkunastu nawet warstw m.in. dawnej mapy katastralnej, obecnej mapy ewidencyjnej, projektów przeprowadzonych na danej nieruchomości inwestycji czy przedwojennych lub powojennych zdjęć lotniczych. Niewątpliwą trudność generuje m.in. to, że zdjęcia te nie zawsze podają skalę.

W ramach prowadzonych postępowań niezmiernie ważną rzeczą jest udokumentowanie faktu, że nieruchomość będąca przedmiotem starań o niepodpadanie pod przepis Dekretu (np. zespół dworsko-parkowy) nie była funkcjonalnie powiązana z produkcją rolną. I tutaj również

zaangażowanie geodety może okazać się niezbędne, a przynajmniej bardzo pomocne. Dawne ślady terenowe wskazujące na fizyczne oddzielenie dworu od folwarku mogą być bowiem dowodem na okoliczność braku związku z celami dekretu.

Typowym obiektem, który w świetle obecnego stanowiska Naczelnego Sądu Administracyjnego, nie mógł być przejęty przez Skarb Państwa, jest wspomniany dwór (także pałac). Niemniej, zdarza się również, że pozytywnym orzeczeniem kończą się także sprawy dotyczące lasów, tartaków czy też lotnisk. Orzeczenie w sprawie niepodpadania nieruchomości pod reformę rolną otwiera spadkobiercom przedwojennego właściciela drogę do dalszych działań prawnych, zmierzających do zwrotu własności lub uzyskania odszkodowania.

Wanda Niegolewska, historyk sztuki, Prezes Wielkopolskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, w swoim wystąpieniu przedstawiła zubożenie dziedzictwa kulturowego w krajobrazie wsi polskiej poprzez zagładę zabytków kultury ziemiańskiej. Polska jest jedynym krajem w Unii Europejskiej, w którym do dziś obowiązują przepisy prawne z 1944 r. Przepisy te przyczyniły się do niszczenia dworów i kultury ziemiańskiej, stanowiących charakterystyczne rysy polskiej tożsamości. Niszczenie ich jest podcinaniem naszych korzeni. W referacie autorka omówiła i zilustrowała kilkanaście cennych kulturowo dworów i pałaców, które na naszych oczach ulegają zagładzie. Przytoczyła też ogólne dane w tym zakresie. W Polsce w 1939 r. było około 20 tys. dworów i pałaców. Około 5 tys. z tych zabytków pozostało na Kresach. W 2016 r. w rejestrze zabytków wykazano 4 823 obiekty. Ich stan zachowania nie jest na bieżąco monitorowany. Tylko 175 z tych obiektów zachowało do dziś walory architektoniczne. Stanowi to tylko ok. 1 % stanu sprzed II wojny światowej. Podobnie dewastacji ulegają parki stanowiące nierozłączny element dworu lub pałacu. Niektóre z tych parków stanowiły prawdziwe dzieła sztuki, a ich projekty sporządzali wybitni architekci krajobrazu (często cudzoziemcy). *Wanda Niegolewska* na zakończenie swojego wystąpienia stwierdziła, że „miarą wielkości narodu jest dbałość o zabytki przeszłości, unikatowe dla danego miejsca i społeczności, wrosnięte w rodzimą glebę”.

Danuta Prus Głowacka, członek Zarządu Głównego PTZ rozszerzając tematykę powyżej opisanego wystąpienia, zrelacjonowała obecne postępowania reprivatyzacyjne prowadzone w sądach. Przedstawiła także zastrzeżenia ziemian do projektu ustawy reprivatyzacyjnej przygotowywanej obecnie przez rząd.

Bogusław Tomaszewski, badacz dawnych granic, społeczny konsultant Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie omówił przygotowania do wpisania historycznych znaków granicznych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Jest to inicjatywa geodetów austriackich, na czele z profesorem Peterem Waldhäuslem. Państwa, które uczestniczą w tym projekcie to: Austria, Czechy, Polska, Rumunia, Słowenia, Słowacja, Szwajcaria, Węgry i Włochy. *Bogusław Tomaszewski* przygotował 6 propozycji interesujących znaków granicznych wyznaczających historyczne granice, które obecnie znajdują się na terenie Polski. *Waldemar Sztukiewicz* poinformował, że obecnie trwają starania Stowarzyszenia Geodetów Polskich o nawiązanie kontaktu z przedstawicielstwem ICOMOS w Polsce i pozyskanie poparcia dla podjętych prac w tym zakresie. Zamierza się powołać Grupę

Roboczą, opracować List Intencyjny wraz z odpowiednimi załącznikami obrazującymi konkretne znaki i ich historię.

W dalszej części swojego wystąpienia *Bogusław Tomaszewski* scharakteryzował polsko-niemiecką granicę z okresu przed 1939 r. Omówił delimitację i demarkację tej granicy oraz sposoby oznaczania przebiegu granicy na odcinkach lądowych i rzecznych. Zaprezentował też różne rodzaje kamieni granicznych (m.in. zwane „wersalskimi” – od napisu „Versailles” umieszczonego na nich), oznaczenia przejść granicznych, a także uroczystości, które odbywały się na granicach w okresie międzywojennym. Pierwsze próby niszczenia znaków na tej granicy rozpoczęli Niemcy we wrześniu 1939 r. Z kolei Polacy zaczęli je usuwać w 1948 r. Pozostałe znaki, które ocalały powinny być objęte ochroną aby zabezpieczyć je przed uszkodzeniami lub całkowitym zniszczeniem.

Uczestnicy Seminarium mieli okazję zwiedzić wystawę poświęconą Tadeuszowi Kościuszce w 200. rocznicę jego śmierci.

Zgodnie z tradycją Seminarium zakończyło zapalenie znicza pod tablicą pamięci prof. Czesława Janickiego. Profesor był pierwszym Ministrem Rolnictwa w rządzie Tadeusza Mazowieckiego i zasłużonym działaczem dla rozwoju rolnictwa, szczególnie wielkopolskiego. Był także uczestnikiem Seminariów organizowanych w Szreniawie.

Opr. Waldemar Sztukiewicz

